

Jabłoń, 23 października 2025 r.

ZASADY MEDIACJI

Mediacja jest jednym z najważniejszych narzędzi rozwiązywania sporów w nowoczesnym państwie prawa. Jej istotą jest dobrowolny, poufny i bezstronny proces, w którym strony – przy udziale neutralnego mediatora – dążą do osiągnięcia porozumienia satysfakcjonującego obie strony. W polskim porządku prawnym mediacja znajduje zastosowanie w wielu dziedzinach:

- w postępowaniu cywilnym (art. 183¹–183¹⁵ Kodeksu postępowania cywilnego),
- w postępowaniu administracyjnym (art. 96a–96n Kodeksu postępowania administracyjnego),
- w postępowaniu karnym (art. 23a Kodeksu postępowania karnego),
- a także w sprawach rodzinnych, gospodarczych czy pracowniczych.

Niezależnie od rodzaju postępowania, mediacja opiera się na wspólnym zestawie zasad, które gwarantują jej uczciwość, skuteczność i bezpieczeństwo prawne.

Zasada dobrowolności

Dobrowolność stanowi fundamentalną zasadę mediacji. Udział w mediacji nie może być wymuszony – zarówno przystąpienie do niej, jak i zawarcie ugody zależy wyłącznie od woli stron. Dobrowolność przejawia się w trzech aspektach: możliwość przystąpienia lub odmowy udziału w mediacji, prawo do odstąpienia od mediacji w dowolnym momencie, swoboda decyzji co do treści ewentualnego porozumienia. W postępowaniu cywilnym sąd może co prawda skierować strony do mediacji (art. 183⁸ k.p.c.), jednak samo prowadzenie mediacji i zawarcie ugody pozostaje aktem woli stron. Dobrowolność chroni autonomię uczestników i sprzyja trwałości osiągniętych porozumień – ponieważ rozwiązanie wypracowane samodzielnie jest chętniej przestrzegane niż narzucone orzeczenie.

Zasada bezstronności mediatora

Mediator jest osobą niezależną i neutralną wobec stron i przedmiotu sporu. Nie może faworyzować żadnej ze stron ani sugerować rozstrzygnięć korzystnych dla jednej z nich.

Bezstronność ma wymiar zarówno subiektywny (brak osobistych preferencji mediatora), jak i obiektywny (brak powiązań z którąkolwiek ze stron). Zgodnie z art. 183³ § 1 k.p.c., mediator nie może prowadzić mediacji, jeżeli istnieją okoliczności mogące wywołać uzasadnione wątpliwości co do jego bezstronności. Ta zasada stanowi gwarancję zaufania uczestników i zapewnia, że proces mediacji przebiega w atmosferze równości i szacunku.

Zasada neutralności mediatora

Neutralność jest zasadą uzupełniającą bezstronność. Oznacza, że mediator nie narzuca rozwiązań i nie ocenia racji stron. Jego rolą nie jest rozstrzygnięcie sporu, lecz ułatwienie komunikacji i pomoc w wypracowaniu wspólnego stanowiska. Mediator nie pełni funkcji arbitra ani sędziego – nie wydaje orzeczenia, nie doradza w sensie prawnym, lecz wspiera proces negocjacyjny. Dzięki neutralności strony zachowują kontrolę nad przebiegiem i wynikiem mediacji, co stanowi o jej odmienności od klasycznego postępowania sądowego.

Zasada poufności

Poufność mediacji jest jednym z jej kluczowych elementów. Zgodnie z art. 183⁴ § 1 k.p.c. (analogicznie art. 96j k.p.a.), mediator, strony oraz inne osoby uczestniczące w mediacji są zobowiązane do zachowania w tajemnicy faktów i informacji uzyskanych w jej toku. Mediator nie może być przesłuchiwany jako świadek w sprawie dotyczącej przedmiotu mediacji, chyba że strony zgodnie zwolnią go z tego obowiązku. Zasada poufności ma na celu stworzenie warunków do szczerzej i otwartej komunikacji, ochronę danych osobowych i informacji wrażliwych, zabezpieczenie procesu przed wykorzystaniem informacji mediacyjnych w dalszym sporze sądowym. Dzięki poufności mediacja staje się przestrzenią bezpiecznego dialogu, w której strony mogą otwarcie omawiać swoje interesy i potrzeby.

Zasada akceptowalności

Zasada ta oznacza, że zarówno mediator, jak i sposób prowadzenia mediacji muszą być akceptowane przez strony. Strony mają prawo współdecydować o wyborze mediatora, terminie spotkań czy formie mediacji (bezpośredniej, zdalnej, pisemnej). Akceptowalność buduje zaufanie i wzmacnia poczucie kontroli nad procesem. W praktyce mediacja jest tym skuteczniejsza, im bardziej uczestnicy czują, że przebiega w sposób dla nich zrozumiały i przyjazny.

Zasada autonomii stron

Mediacja opiera się na założeniu, że to strony są najlepszymi autorami swojego rozwiązania. W przeciwieństwie do sądu, który rozstrzyga na podstawie prawa, mediator wspiera strony w poszukiwaniu rozwiązań opartych na ich potrzebach, interesach i wartościach. Autonomia stron oznacza, że strony samodzielnie określają przedmiot mediacji, same decydują o treści porozumienia, mogą zakończyć mediację w dowolnym momencie.

Uгода zawarta w mediacji jest więc wyrazem ich woli, a nie kompromisem narzuconym przez zewnętrzny autorytet.

Zasada równości stron

Każda ze stron mediacji ma równe prawa i obowiązki. Mediator dba o to, by żadna ze stron nie dominowała nad drugą – zarówno w czasie rozmowy, jak i przy formułowaniu treści ugody. Równość stron obejmuje równy dostęp do informacji, równy czas na przedstawienie stanowiska, jednakową możliwość zgłaszania propozycji rozwiązań.

Ta zasada ma szczególne znaczenie w sporach, w których występuje nierównowaga sił – np. między pracownikiem a pracodawcą, obywatelem a organem administracji, czy klientem a przedsiębiorcą.

Zasada profesjonalizmu i dobrej wiary

Proces mediacji opiera się również na zasadzie dobrej wiary uczestników. Oznacza to obowiązek uczciwego działania, rzetelności w przekazywaniu informacji i autentycznej gotowości do porozumienia. Mediator ma z kolei obowiązek prowadzić mediację zgodnie z zasadami etyki zawodowej, w sposób profesjonalny i odpowiedzialny. Dobra wiara uczestników jest warunkiem sukcesu mediacji — bez niej proces staje się jedynie formalnością.

Zasady mediacji tworzą spójny system gwarancji, który zapewnia uczciwość, bezpieczeństwo i skuteczność tego postępowania. W odróżnieniu od sądu czy arbitrażu, mediacja jest procesem partnerskim i elastycznym, w którym najważniejsze są komunikacja i współpraca.

Dzięki zachowaniu zasad: dobrowolności, bezstronności, neutralności, poufności, równości i autonomii stron, mediacja staje się nie tylko metodą rozwiązywania sporów, ale

Fundusze Europejskie
dla Lubelskiego

Dofinansowane przez
Unię Europejską

także narzędziem budowania dialogu społecznego i kultury porozumienia. Współczesna praktyka dowodzi, że zasady te mają charakter uniwersalny — niezależnie od rodzaju postępowania i przedmiotu sporu — a ich przestrzeganie stanowi warunek legitymizacji mediacji jako nowoczesnej formy sprawiedliwości naprawczej i administracji dialogu.

Opracowała radca prawny

Magdalena Szycha